

До спеціалізованої вченої ради К 26.062.16
Національного авіаційного університету
03058, м. Київ, пр. Космонавта Комарова, 1

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника Гавловського Владислава Даниловича на дисертацію Козачок Ірини Ярославівни «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Безпека польотів, а, отже, і професійна надійність льотного складу на сучасному етапі розвитку авіації є однією з найактуальніших проблем, що має велике державне значення, оскільки пов'язана із використанням суден повітряного транспорту як джерела підвищеної небезпеки і можливістю настання значних соціальних та економічних збитків у разі виникнення різного роду авіаційних інцидентів. Можна з упевненістю стверджувати, що питання забезпечення безпеки польотів, у тому числі і його адміністративно-правових засад, залишалися і залишатимуться актуальними протягом усього часу експлуатації повітряних суден цивільної авіації.

Від того, наскільки професійно діють відповідні державні структури у цій сфері, залежатиме безпека людей, економічна ефективність авіаційного транспорту та його конкурентоспроможність, а, зрештою, авторитет у світі держав, які виявляють реальну турботу про безпеку своїх авіаційних транспортних систем.

Разом з тим сучасний стан адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів характеризується відсутністю належних науково-теоретичних досліджень цієї проблеми, зокрема, невизначеністю місця безпеки польотів у системі національної безпеки України, поняття і правової характеристики безпеки польотів, необхідністю розробки та

прийняття нового переліку критеріїв безпеки польотів і державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації та ін. Фактично в державі робляться лише перші кроки в цьому напрямі.

І хоча в цілому різноманітні аспекти безпеки авіації були і є предметом дослідження вітчизняних учених, проблема саме адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів до цього часу не розглядалася як цілісний об'єкт наукових досліджень.

Зважаючи на вищезазначене, тема дисертації Козачок І. Я., присвячена вирішенню наукового завдання щодо сутності та змісту адміністративно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті, є актуальною, своєчасною і значимою для адміністративно-правової науки та практики.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, викладені у дисертації, ґрунтуються на вмілому використанні сучасних прийомів і методів наукового пізнання, що обрані із урахуванням мети та сформульованих завдань. Це дозволило дисертантці розглянути визначену проблему в динаміці та взаємозв'язку з явищами суспільного розвитку. Серед окремих наукових методів пізнання застосовані діалектичний, порівняльно-правовий, системний, історико-правовий, аналізу, синтезу тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дисертаційного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел, нормативних актів – 171 найменування. Джерельну базу дослідження можна вважати цілком репрезентативною, оскільки опрацьовано здобутки вчених з проблем не лише адміністративного права, а й загальної теорії права, інформаційного, кримінального та інших галузевих правових наук. Достатня увага

приділялася аналізу чинного законодавства України, а також міжнародно-правових актів.

Дисертантка поставила перед собою досить важливу мету, яка полягає у з'ясуванні сутності адміністративно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті, їх теоретичних основ і формуванні наукових підходів й практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів.

Відповідно до головної мети дослідження чітко сформульовано основні задачі наукової роботи, які, крім суто наукового значення, передбачають також формулювання основних шляхів упровадження позитивного зарубіжного досвіду щодо забезпечення безпеки польотів до вітчизняного законодавства.

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, яке виконане дисертанткою особисто.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень такого рівня з теоретичних і практичних питань адміністративно-правових основ забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті.

Дисертантка спрямувала роботу на вирішення завдань щодо дослідження та формулювання теоретичних основ адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів у ретроспективі; аналізові суті поняття «безпека польотів» як предмета адміністративно-правового регулювання; узагальнення системи суб'єктів забезпечення безпеки польотів; характеристики методів адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів; розкриття змісту адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів; з'ясування ролі адміністративно-правових заходів забезпечення безпеки польотів; здійснення

порівняльно-правового аналізу зарубіжного законодавства та законодавства України у сфері забезпечення безпеки польотів; окреслення шляхів удосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів і впровадження позитивного зарубіжного досвіду в цій сфері до вітчизняного законодавства.

Системний підхід до аналізу досліджуваної проблематики дозволив автору виявити нові аспекти адміністративно-правових основ забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті.

Зокрема, дисертантка, дослідивши безпеку польотів як предмет адміністративно-правового регулювання, слушно вказує на необхідність розмежування його поняття з такими близькими за значенням поняттями, як «безпека авіації», «авіаційна безпека», та відзначає, що найбільш широке значення серед них має категорія «безпека авіації», яка складається з безпеки польотів, авіаційної безпеки, екологічної безпеки, економічної та інформаційної безпеки (с. 78). Саму ж безпеку польотів визначено як здатність системи «літальний апарат – екіпаж» виконувати заданий політ, що гарантує збереження життя членам екіпажу літального апарату, його пасажиром, неушкодженість техніки (с. 129).

Достатню увагу автор приділила дослідженню системи суб'єктів забезпечення безпеки польотів. Слід погодитися з тим, що головна роль у гарантуванні безпеки польотів належить екіпажу повітряного судна, у зв'язку з чим важливого значення набувають визначення правового статусу та самого поняття, в якому здобувачкою виділяється три ланки: командир повітряного судна, інші особи льотного екіпажу, обслуговуючий персонал. При цьому робиться висновок, що командир повітряного судна є особою, яка в силу своєї відповідальності за безпечне здійснення польоту наділена спеціальними владними правами і повноваженнями щодо всіх осіб, які перебувають на борту даного повітряного судна, як щодо інших членів екіпажу повітряного судна, так і стосовно його пасажирів (с. 45–48).

Слід погодитися також з висновком здобувачки про те, що безпека польотів у авіаційній транспортній системі є багатоаспектним і складним явищем, яке залежить від якості роботи усіх складових цієї системи та забезпечується: льотною придатністю повітряних суден; високою кваліфікацією та відмінною підготовкою екіпажу; високою якістю всіх видів та етапів підготовки до забезпечення польоту; високою якістю і чіткістю роботи системи управління наземним і повітряним рухом повітряних суден; якісною підготовкою аеродромів для зльоту і посадки повітряних суден (с. 92).

Слушною є думка здобувачки стосовно того, що питання об'єкта правопорушення є одним із фундаментальних в інституті адміністративної відповідальності за порушення правил забезпечення безпеки польотів, з'ясування якого забезпечує правильну кваліфікацію діяння, дозволяє розмежовувати різні складові правопорушень. При цьому родовим об'єктом посягань пропонується вважати нормальне та безпечне функціонування транспортної системи України, тобто громадський порядок на транспорті. Водночас, основним об'єктом адміністративних правопорушень є нормальна й безпечна діяльність цивільної авіації та її об'єктів, тобто безпека цивільної авіації та безпосередньо безпека польотів як гарантія безпеки життєдіяльності (с. 113).

Позитивною є спроба дисертантки на основі використання системного підходу проаналізувати та визначити, крім зазначених вище, цілого ряду понять, які, на її думку, дозволять дослідити організаційний та правовий зв'язок між елементами системи забезпечення безпеки польотів. Зокрема, це такі поняття, як «політ повітряного судна» (с. 83–84); «внутрішньодержавний (національний) політ», «позадержавний (закордонний) політ», «міждержавний (міжнародний) політ» (с. 85–86); «авіаційна подія» (с. 91); «екіпаж повітряного судна», «льотний екіпаж», «подвійний льотний екіпаж» та «посилений льотний екіпаж» (с. 150–152) та ін.

Вказані вище та низка інших положень дисертації підкреслюють її науковість і творчий характер. Висновки, пропозиції та рекомендації достатньо повно і точно окреслено у вступі роботи, відображено в розділах її основної частини, висновках.

Наукове та практичне значення роботи. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структура і зміст роботи свідчать про цілеспрямованість та комплексний характер дослідження. Це дало можливість авторці дійти результатів і обґрунтувати низку нових положень, які мають важливе значення для адміністративно-правової науки та практики.

Зокрема, положення, висновки та пропозиції проведеного дослідження розширюють і поглиблюють існуючі уявлення про адміністративно-правові основи забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті, відображають авторську позицію щодо розв'язання конкретних правових проблем, пов'язаних із особливостями його реалізації.

Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Основні висновки та рекомендації, запропоновані у роботі, можуть бути використані: під час розроблення та удосконалення проектів нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері забезпечення безпеки польотів; при реалізації правових норм, які регулюють суспільні відносини у цій сфері, що дозволить покращити практичну діяльність суб'єктів правозастосування; для проведення подальших досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті; при підготовці підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», а також при викладанні вказаних і спеціальних навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у шістьох статтях, з яких п'ять опубліковано у фахових виданнях України та одна – в іноземному науковому виданні, а також у тезах чотирьох доповідей на науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Досліджуючи систему суб'єктів забезпечення безпеки польотів (підрозділ 1.2), дисертантка в основному приділила увагу Державній авіаційній службі України та авіаційному персоналу. На нашу думку, автору слід було розширити коло таких суб'єктів, а також розглянути діяльність інших державних органів, які певною мірою мають відношення до забезпечення безпеки польотів, зокрема, Президента України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України.

2. На стор. 79 здобувачка пропонує до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо адміністративної відповідальності фізичних осіб внести доповнення: для юридичних осіб у сфері державного управління має передбачатися фінансова відповідальність, супроводжувана адміністративною, дисциплінарною чи кримінальною відповідальністю посадових осіб. Така пропозиція видається доволі суперечливою і потребує додаткового пояснення.

3. Відзначаючи необхідність упорядкування правової термінології, яка, на думку автора, стосується, в першу чергу, поняття «політ повітряного судна», дисертантка вказує на технічний (фізичний) та юридичний (нормативний) його характер. При цьому в технічному (фізичному) аспекті наводиться три визначення поняття «політ повітряного судна», зокрема, як термін часу: 1) від початку руху повітряного судна під час зльоту до

припинення його руху на пробігу після посадки; 2) від запуску двигунів повітряного судна для цілей зльоту до їх вимкнення після посадки; 3) як переміщення в повітряному просторі, а також зависання (стор. 83).

Дозволимо собі не погодитися із запропонованим підходом, оскільки: 1) у перших двох випадках мова фактично йде про визначення поняття «час польоту повітряного судна», а не про «політ повітряного судна»; 2) в останньому випадку запропоноване визначення відповідає поняттю «політ повітряного судна», яке було зафіксоване у ч. 2 ст. 51 Повітряного кодексу України 1993 року, що наводить на роздуми про його нормативний характер.

4. На стор. 123 дисертації зазначається, що на сьогодні немає єдиної думки щодо розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за здійснення професійної діяльності членом екіпажу в стані сп'яніння або іншому стані, який вказує на фізіологічну чи психічну неадекватність особи. Дана позиція потребує пояснення, оскільки, як зазначає сама здобувачка, КК України (ст. 276-1) передбачено кримінальну відповідальність за здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) в стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин.

Разом з тим, висловлені зауваження в цілому не впливають на основний зміст роботи Козачок І.Я., її позитивну оцінку та не зменшують значення дисертації як самостійного творчого дослідження. В сукупності наведені позитивні положення свідчать про вирішення авторкою актуального наукового завдання і надання відповідних рекомендацій з удосконалення чинного законодавства України.

ВИСНОВОК

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, які опубліковані за темою

дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах і результатах праці дисертантки.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Таким чином, дисертаційна робота «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті» за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п.п. 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її автор – Козачок Ірина Ярославівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, начальник відділу Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

В. Д. Гавловський